

De historische betekenis van Paars

door Erwin Nypels

De conclusie van Allan Varkevisser dat de ideologische inhoud van Paars eigenlijk gebaseerd is op een anti-confessioneel sentiment van een oude(re) generatie, die brak met de cultuur van de verzuiling, is mijns inziens niet helemaal juist. De feiten wijzen althans in een andere richting. Bij de verkiezingen in 1959 sloot de VVD onder leiding van prof. P.J. Oud deelname van de VVD aan een kabinet waarin ook de PvdA deelnam uit. Daarna hebben óf de VVD óf de PvdA óf beide een gezamenlijk toetreden tot hetzelfde kabinet uitgesloten. Ze veroordeelden zichzelf hiermee tot een kabinet met de christendemocratische stromingen. Dit bleef zo tot 1986. Toen pas werden de wederzijdse blokkades voor samen regeren opgeheven. Van een langgekoesterde algemene wens van liberalen en sociaal-democraten om zonder confessionelen te regeren is dus geen sprake. Wel bestonden er enkele liberalen en enkele sociaal-democraten die dit wensten, maar die werden in hun kring niet serieus genomen of 'verdacht' gevonden wegens heulen met de politieke vijand. Persoonlijk trof mij dit lot in mijn VVD-periode 1954 - 1966. Maar ook binnen D66 werd jarenlang een coalitie met PvdA en VVD tezamen als ongewenst beschouwd. Er bestond een voorkeur voor een coalitie met PvdA en CDA, exponenten van de oude zuilen. Pas in 1989 sprak D66 bij de verkiezingen voor het eerst een voorkeur uit voor een Paarse coalitie. De oudere generaties binnen de drie partijen hebben tot voor kort een dergelijke coalitie geblokkeerd.

Des Indes-beraad

Een (eerste) serieuze poging om de geesten rijp te maken voor een Paarse coalitie deed de JOVD door de organisatie van het zogenaamde *Des Indes-beraad*. Dit beraad bestond uit een aantal deelnemers van VVD, D66 en PvdA op persoonlijke titel. Het *Des*

In het themanummer 'De stormloop van D66' van maart '98 trok Allan Varkevisser de conclusie dat een kabinet zonder confessionelen een reeds lang gekoesterde wens was van liberalen en sociaal-democraten. Paars zou niet kunnen bogen op een eigen inhoud, maar vooral een anti-beweging zijn tegenover de christen-democraten. Deze opmerking ontlokte Erwin Nypels het volgende commentaar.

Indes-beraad had tot doel te komen tot een regeringssamenwerking van deze drie partijen. Het beraad waaraan ik heb deelgenomen, heeft bestaan van 1975 tot 1994, het jaar van de totstandkoming van het Paarse kabinet. Doorbreking van de constante regeringsmacht van de christen-democratische partijen werd door alle deelnemers uit democratisch oogpunt urgent geacht. Verschillende deelnemers waren ook voorstander van een Paarse coalitie om hierdoor een aantal principiële ideële zaken, met name voor de persoonlijke vrijheidsrechten, goed te kunnen regelen zonder belemmering door het CDA. Het ging om zaken als: zelfbeschikking over het menselijk lichaam (euthanasie), emancipatie, individualisering, gelijkwaardigheid van leefvormen (onder meer homohuwelijk, beperking kostwinnersvoordelen) en democratisering van het maatschappelijk middenveld. Persoonlijk ging ik er van uit dat hierbij de belangrijkste inhoudelijke kerndoelstellingen van D66 in het geding zijn. De meeste van

deze onderwerpen waren niet of nog niet voldoende door voorgaande kabinetten geregeld. Hein Roethof wees er daarbij regelmatig op dat liberalen en sociaal-democraten allebei kinderen zijn van de Franse Revolutie.

Impuls van jongerenorganisaties

Het idee van een Paarse coalitie kreeg een nieuwe impuls toen in 1992 de drie politieke jongerenorganisaties, Jonge Democraten, JOVD en Jonge Socialisten, een gezamenlijk 'Paars Regeerakkoord' afsloten. De totstandkoming van deze voorzet voor een Paars kabinet was hierbij gemotiveerd door de wenselijkheid voor een aantal belangrijke principiële en ideële onderwerpen een beleid te kunnen voeren zonder blokkades van het CDA. Het 'Paarse Regeerakkoord' van de jongerenorganisaties bevatte onder meer voorstellen tot het verwijderen van euthanasie uit het strafrecht, verdergaande liberalisering van abortus, openstelling van het huwelijk voor iedere relatievorm, verdergaande individualisering van belasting- en sociale verzekeringswetgeving en herstel van het primaat van de politiek ten opzichte van het maatschappelijk middenveld.

Erwin Nypels is oud-Tweede Kamerlid voor D66 en behoorde tot de groep van ondertekenaars van het appèl in 1966.

Hotel Des Indes

Doorbreking politieke verhoudingen

Als we met name het streven naar een betere regeling van het zelfbeschikkingsrecht over het menselijk lichaam en de gelijkwaardigheid van leefvormen als belangrijke karaktereigenschappen van Paars beschouwen, dan is dit karakter bij Paars I beperkt tot uitdrukking gekomen. Euthanasie is nog niet uit het strafrecht gehaald, maar de D66-minister Sorgdrager is wel begonnen de euthanasiepraktijk op afstand van de strafrechter te brengen door de instelling van toetsingscommissies; dit als voorloper van de legalisering. Het huwelijk is nog niet opengesteld voor homofiele en lesbische paren, maar de ingevoerde partnerregistratie was wel een essentiële stap in die richting. Een belangrijke vernieuwing in het familierecht was verder de invoering van een keuzerecht bij achternamen van partners bij huwelijk en van kinderen bij geboorte. Maar er werden nauwelijks stappen ondernomen gericht op verdere individualisering van het systeem van belastingen en sociale zekerheid en beperking van de bestaande nadelen voor tweeverdieners en alleenstaanden.

Hoe het ook zij: de Paarse coalitie was niet op een anti-confessioneel sentiment gebaseerd, maar op het rationele streven naar doorbreking van verstarde politiek verhoudingen en naar regeling van een aantal voor de samenleving essentiële, voornamelijk immateriële zaken, die in coalities met het CDA niet mogelijk is. De Paarse coalitie was ook een wens van jongeren. ♦